

Opinnäytetyö AMK
Kuvataiteen koulutus
Valokuva
2024

mariel Helovirta
(hengittäminen / r i h m a s t o / sylissä)

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni tarkastelen, miten taiteellisen työskentelyn voi ajatella eräänlaisena rihmastona. Lähtökohtana on ajatus siitä, miten kaikki on yhteydessä, kerrostunutta, toistuvaa, kasvavaa.

Pyrkimyksenä on hahmotella ja sisäistää työskentelytapa, joka on itselle hellä ja sekä henkisesti että ekologisesti kestävä. Yhteiskuntamme on erittäin suorituskeskeinen ja painostava, tuottavuuteen tähtäävä. Koen tarvetta suurille rakenteellisille muutoksille, mutta voidaksemme uudelleenjärjestää isoja rakenteita on lähdettävä liikkeelle pienistä muutoksista, pienten yhteisöjen sisäisistä valtarakenteista ja toimintatavoista.

Opinnäytetyössä mietin sekä fyysisen että aineettoman materiaalin uudelleenkäyttöä, verkostoja, rihmastoja sekä yhteisöllistä työskentelyä. Pyrin hahmottelemaan, sanallistamaan ennen kaikkea itselleni, ehdottamaan, mitä *rihmasto* taiteellisen työskentelyn runkona voi merkitä. Keskiössä on kerrostuminen, asioiden yhdistyminen, yhdessä tekeminen ja säikeet, rihmat. *Rihmasto* on ehdotus.

Tämä on henkilökohtainen pyrkimys ottaa askel edemmäs kohti kestävyyttä ja pehmeyttä.

AVAINSANAT:

rihmasto, hitaus, kestävyys, tekstiilitaide, valokuva

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Fine arts | Photography
2024 | 40 pages

In my thesis I will examine how artistic work can be seen as a certain type of mycelium. An idea how everything is connected, layered, repeating, growing.

The aspiration to outline and internalize a way of working that is gentle to myself and both mentally and ecologically sustainable. Our society is very performance-oriented and oppressive, aiming for productivity. I feel the need for big structural changes. But in order to reorganize big structures, we have to start from small changes, the internal power structures and operating methods of small communities.

In this thesis I consider the re-use of both material and immaterial matter, networks, mycelium and communal practice. I pursue to outline and verbalize what *mycelium* could mean as a body of an artistic work. Especially for myself. Apposition, connections, collaboration and threads are in the core of this thinking. My *mycelium* is a proposal.

This is a personal attempt to take a step forward sustainability and kindness.

KEYWORDS:

mycelium, slowness, sustainability, textile art, photography

Sisällysluettelo

kuvaluettelo

1 multa

2 rihmasto

2.1 pohjalle

2.2 taiteen rihmat (ihastus)

2.3 ensimmäinen hengenveto / hapen rihmat

2.4 ihastus

4 valo(kuva) ja tekstiili multana

4.1 valo(kuva)sta

4.2 siirtymä valo(kuva)sta tekstiiliin

4.2.1 tekstiilin ekologisuudesta

4.3 värjäyksestä

4.4 materiaalin tekijyydestä

(eli ne ei-inhimilliset kehot)

6 hidastaminen

6.1 kurottelua, sylissä

6.2 hitaasti takaisin

3 ihmisen yksikkö on me eikä minä

3.1 syvälle vaikutteiden verkostoon

3.2 yhdessä tekemisen konkretia

3.3 ei-inhimilliset kehot

5 kierto

5.1 ajatuskehät ja aineettoman kierrätys

5.2 materiaalin muokkaus

5.3 *Mädännäinen*

7 lahoaminen

lähteet

kuvaluettelo

Kuva 1. prosessikuvaus, 2024, mariel Helovirta

Kuva 2. Venla ja mariel, Anna / Jaettu tekeminen, 2024. Kuva: Anna Nuutinen

Kuva 3.1. *Rihmasto* (edestä), Päivi Berg, mariel Helovirta, Viivi Osmonen, Siiri Torvinen, 2022. Kuva: Helovirta

Kuva 3.2. *Rihmasto* (takaa), Päivi Berg, mariel Helovirta, Viivi Osmonen, Siiri Torvinen, 2022. Kuva: Helovirta

Kuva 4. *hautumassa, keittymässä*, 2024, mariel Helovirta

Kuva 5. *all_the_wings_we_couldn't_get* 🦋🦋, mariel Helovirta, 2024. Kuva: Olga Laine & Ben Liukkonen

Kuva 6. prosessikuvaus, 2024, mariel Helovirta

Kuva 7. *USVA*, 2016, mariel Helovirta

Pieni huomio lukemista varten. Oikeasta reunasta kurottavat, vihreät tekstit ovat suoria lainauksia toisilta ihmisiltä.

Kursiivilla kirjoitetut mustat tekstit sen sijaan ovat omia merkintöjani.

1 multa

*Sylissä oleminen on sitä että on lämpimässä turvassa jonkin
(usein ihmisen mutta miksei metsänkin?) helmassa, ummessa tai välissä.*

Emmi Astikainen (yksityisviesti 7.2.2024)

Lähden kirjomaan, kirjailemaan, kirjoittamaan. Löydän huoneeni pölypunkkien keskeltä reikäisen sukan ja alan ompelemaan siihen vihreää kasvustoa, joka leviää pitkin neuloksen pintaa. Pistos kerrallaan se kasvaa, luo kerroksia, luo uutta. Hiljalleen se punoo lujempaa yhteyttä villiin luontoon.

Ainakin visuaalisesti, ajatuksena

kielellisesti.

2 rihmasto

2.1 pohjalle

Sana *rihmasto* on pyörinyt päässäni nyt vuoden ajan ja palaan siihen jatkuvasti. Nyt en pääse irrottautumaan siitä enää. Merkityksensä tavoin se levittäytyy kaikkialle; yhdistää asiat, materiaalit, ihmiset toisiinsa. Käsitteen kierreltyä muutamia kuukausia mielessäni ymmärsin, että voin ajatella koko taiteellisen työskentelyn rihmastona. Työskentelyn ei tarvitse perustua toisistaan irrallisiin projekteihin, jotka painostavina, kaiken vaativina urakoina seuraavat toisiaan. Se voi olla orgaanista, kerrostuvaa, kiertävää.

Haluan henkilökohtaisessa työskentelyssäni pyrkiä pois ajatuksesta, jossa taiteilija saa idean, tekee teoksen, vie valmiin teoksen näyttelyyn ja prosessi on siinä. Sulkeutunut, valmis. Haluan ajatella, että kaikki työskentely on jatkumoa aiemmasta työskentelystä. Kuten se aina onkin. Ei menneestä, edellisestä pääse irti millään,, kaikki jo tehty vaikuttaa väistämättä myös tulevaan tekemiseen. Entä jos jään harhailemaan ajatukseen siitä, että kiertäminen, jatkumo, kiertäminen on koko työskentelyn keskiö. Koko tekemisen syvyys.

Rihmasto. Lyhyesti muotoiltuna se tarkoittaa juuri kaiken kiertämistä, yhteen lomittumista. Voisin väittää, että taiteellista työskentelyä kuvaavana ilmaisun se on kehä. Rihmasto on luonteeltaan villi. Villiys on prosessi (Ks. Kaihovaara 2019), ja omassa työskentelyssäni pyrin prosessin olevan rihmastomainen. Toisiaan seuraavia, kiertäviä sanoja. Yhteyksiä.

En suinkaan ole ensimmäinen, joka ajattelee ja ehdottaa rihmastoja. Ensimmäisenä tulee mieleen Gilles Deleuzen ja Felix Guattarin esittelemä rihmasto-käsite. Hyvin lyhyesti tiivistettynä kyse on järjestelmästä, epälineaarista verkostosta, jossa jokainen verkoston/rihmaston piste on mahdollista yhdistää mihin tahansa toiseen pisteeseen, moneudesta (Deleuze & Guattari 1992, 22-49). Vaikka heidän ajatuksistaan löytyy yhtymäkohtia omaan ajatusverkostooni, en aio tässä tekstissä rinnastaa rihmastoani heidän rihmastoonsa tai käyttää heidän kirjoituksiaan enempää lähdemateriaalina. Aion käsitellä rihmaston rakennetta omista lähtökohdistani ja muita lähteitä yhdistellen, liittäen, löytäen yhteyksiä. Oman ajattelun tukena haluan käyttää hyvin erilaisia lähteitä,, tieteellisten tekstien ja artikkeleiden lisäksi esseitä, videoita, keskusteluja ystävien kanssa.

2.2 taiteen rihmat

Minua viehättää ajatus siitä, että asiat eivät ole suljettuja yksikköjä, vaan asiat ovat yhteydessä toisiinsa. Asiat saavat merkityksensä nimenomaan suhteestaan muihin/meihin,, runot (kuten myös muut taideteokset, valokuvat, veistokset, esitykset) eivät ole irrallisia objekteja vaan ne ojentuvat toisiinsa kiinni (Olsen 2020). Näin haluan ajatella omat taiteelliset prosessini,, tavallaan siis sen yhden jatkuvan prosessin. Ajattelen, että taiteen kanssa työskentely on aina yksi yhtenäinen prosessi, jota ei voi keskeyttää, mutta siitä on toki mahdollista erotella ja jaotella erillisiä projekteja, aikakausia, jotka kuitenkin sitoutuvat tavalla tai toisella yhteen. Ajatuksia, teemoja, teoksia voi aina työstää eteenpäin. Niitä voi yhdistellä ja muokata. Antaa niiden kurottaa rihmojaan ja luoda pehmeää verkostoa. Hidasta ja hiljaisesti humisevaa. Antaa asioille aikaa. Lempeää anarkiaa tässä juoksevassa, eteenpäin tuuppivassa maailmassa. (Ks. Sandgren 2022, 163.)

Happirikas ajatus yhteydestä, rajattomuuksista ja vaikutteista.

... kuinka jatkumme toinen toisistamme
Noora Sandgren (2022, 138)

Koetan nähdä koko taiteellisen kokemukseni yhtenä repeilevänä ja rakoilevana, mutta yhteen liittyneenä kudelmana. Kevyenä verkkona, jossa sekä muut (tai vaihtoehtoisesti me) että minä valumme päälleni, kostun ja kipistyn. Koko elämäni yhtenä verkkona, koko elämäni niin tiiviisti kiinni taiteellisessa työskentelyssäni, erottamattomasti, niitä ei voi lohkoa erilleen. Asiat eivät ole suljettuja yksikköjä ja niinpä myös minä leviän, levitän pieniä aavistuksia, leviän kasteena.

Puhuin erään ystäväni kanssa ihastuksen kokemuksesta ja romanttisista tunteista, romantiikasta. Keskustelu siirtyi kokemukseemme *erityisistä hetkistä*. Ne hetket ovat minulle ydin elämässä. *Virittäytymisen* hetkiä. Se on jotain kehon ja mielen virittäytymistä. Sitä, että virittäytyy johonkin kokemaansa. Johonkin yleisaistilliseen kokemukseen, johonkin tunnelmaan, johonkin ihmiseen tai jonkun ihmisen kautta tilaan.

Virittäytyminen ei aina liity ihastuksen kokemukseen, vaikka siitä keskustelu lähtikin liikkeelle. Koen sitä usein suhteessa muihin ihmisiin, mutta myös yksin ja suhteessa ei-inhimillisiin olentoihin. Niitä hetkiä tapahtuu usein myös taiteen äärellä,, tai kenties ne hetket ovat taidetta itsessään,, yksi ehdotus kysymykseen taiteen olemuksesta. Niitä hetkiä tapahtuu, kun joku taiteen keinoin välittää ympäristöönsä jotain

itsestään, omasta kokemuksestaan, ja se kaikuu itsessä tai vieraudessaan vetää syvälle syvälle sisuksiinsa. Kiehtoo, kiehnää. Jaettu kokemus, sillä taiteen äärellä et koskaan ole yksin. Niissä hetkissä uskon kyseen olevan nimenomaan yhteydestä. Keho ja mieli virittyy yhteyteen jonkin itsestä ulkopuolisen kanssa, ja se on erityistä. Kuin olisi hetken aikaa jonkin toisen syleilyssä, sylissä.

2.3 ensimmäinen hengenveto / hapen rihmat

Yhteys on minulle käsite, mutta ei konkretiaa. Se on herkullinen, lämpöä kytevä sana, joka lupaa paljon,, rakentaa (yleensä) lohdullista kuvaa maailmasta, mutta ei oikeastaan tunnu miltyään. Tai tunnen sen harvoin, tunnistan sen harvoin.

Joka tapauksessa oma käsitysmaailmani pohjautuu ajatukselle asioiden yhteydestä. Mikään asia ei ole irrallinen, erillinen muista, vaan kaikki on aina suhteessa johonkin ja sen jonkin kautta kaikkeen,, kurottaen lomittuen.

Haluaisin oppia tuntemaan yhteyden tunteen.

Asun kahden kämppiksen kanssa. Olen tiiviisti yhteydessä heihin, elämme toisiinsa kietoutunutta arkea. Hengitämme samaa kiertävää ilmaa puuseinien sisällä, lainaamme toistemme vaatteita, alusvaatteita, jaamme ajatuksia, katseita,, jaamme tilan, jossa meidän kuolleet ihosolumme kasautuvat nurkkiin. Jo käytännön syistä, mutta myös halusta, minulla on tarve olla heihin yhteydessä monella eri tavalla (kosketus, läsnäolo, puhuminen, aistiminen, taloudellinen yhteys, kulttuurinen). Harvoin kuitenkaan tunnen mitään, minkä voisin tulkita *yhteyden* kokemukseksi. Sellainen jokin pieni, sitkeä kiertymä korvien takana,, ajatus sellaisesta ohuesta narusta, jota kiertää sormenpäiden välissä edestakaisin.

Asun kahden kämppiksen, ihmiseläimen, kanssa, mutta meidän lisäksemme talossa asuu vaikka ketä. Voisinko keskustella heidän kanssa,, hämähäkkien ja paneelien takana hengittävien hirsien. Kurkistelemalla ja kuuntelemalla saatan huomata heidät, hiiret, homeet. Olenko, osaanko olla yhteydessä heihin, koenko koskaan *yhteyttä* lukkien kanssa? Ainakin vierekkäin mekin hengitämme.

Hengitämme samaa kiertävää ilmaa. Noora Sandgren (2022, 162) huomauttaa, että esimerkiksi juuri hengitys on eräänlaista vastavuoroa. Se seisahdutti minut. Tuntuu, että kaikki tosissaan kietoutuu yhteen. Hengitys on yhteyttä, sanoja hengityksestä olen kirjoittanut ja kaarrellut jo teiniästä lähtien. Valosta ja hengityksestä, miten ne ovat yhtä, eräänlaista yhteyttä, yhteyttämistä,,
Meidän yhteys maahan,

kasveihin jotka tuottavat happea

ja puskevat sitä meidän jakamaamme ilmaan. Kaikkialla olemme me.

Miten herkullinen ajatus. Elintärkeä, herkkä ajatus. Ja samalla niin arkinen.

Hengittäminen.

Joka hetki, ajattelematta ja niin kiivaasti tarviten, vedän happea itseeni. Joka hetki täytän itseni jokaisella tilassa olevalla ihmisellä, jokaisella elävällä. Joka hetki yhdistyn kehoihin ympärilläni, annan vastavuorossa, otan jälleen vastaan.

Hengitän.

Istun kahvilassa ja edessäni istuu lapsi, jonka vaaleatvaaleat hiukset säteilevät keveinä hänen päänsä ympärillä. Hengitän. Vaaleitavaaleita haivenia nielussani. Niin monet ihot meidän suojanamme, venymässä ja taipumassa, karisemassa kantajistaan kohti keuhkojani. Hengitän.

Jokin minussa ojentuu kohti ja taipuu takaisin, tahtoo sisään ja tahtoo takaisin, kierrätän, hengitän.

Ihmisen keuhkoputket, kuin rihmat kurottumassa, ulottumassa.

Käsitteenä hengitys on niin laaja-alainen, että sen tarkastelu vaatii aikaa. Tiedostan nyt, että olen jo lähes kymmenen vuoden ajan käsitellyt sitä luovien prosessieni ja yksittäisten muistiinpanojen kautta, koettaen hahmottaa mitä sillä tavoittelen, minkä vuoksi kirjoitan, piirrän hengittämisestä ja valosta, miten ne ovat minulle samaisuutta, jakamattomuutta,, sama kokemus eri kuvituksella. Vasta nyt kykenen avaamaan kokemusta sanoin, haparoiden ja harhailen, mutta kuitenkin kuvailen. Ne ovat yhteyden ruumiita, kosketusta.

Kuva 1. prosessikuvaus, 2024,
mariel Helovirta

3 ihmisen yksikkö on me eikä minä

3.1 syvälle vaikutteiden verkostoon

Näen voimaa yhteisöllisessä työskentelyssä ja koenkin sen sisältyvän vahvasti rihmastoajatteluun. Toimimme väkisin yhteistyössä toistemme kanssa ja se on asia, jonka merkitystä haluan painottaa; saamme jatkuvasti vaikutteita toisista ihmisistä, heidän sanoistaan, teoksistaan, tavoistaan,, näkemyksistään. Imemme ja suodatamme, löydämme omaa toisen ilmaisusta. Kaikki mitä teemme rakentuu, kasvaa jo olemassa olevan päälle. Sekä oma että muiden taiteellinen kokemus / materia on multaa, johon kasvatamme seuraavan kokeilumme. Emme voi katkaista kytköksiämme, rihmoja muihin. Joten heittäydyn niiden kannateltavaksi. Ahmikaa minut.

Oikeastaan tässä on kyse samasta asioiden yhteydestä, josta kirjoitin aiemmin teosten ja taiteellisten prosessien kohdalla (Luvussa 2.2 taiteen rihmat). Samalla tavalla, miten oma työskentely on aina jatkumoa aiemmasta, omat teokset ovat aina yhteydessä omiin aiempiin teoksiin, rakentuen niiden päälle käsitteellisesti tai konkreettisesti, materiaaleja kierrättämällä, miten oma prosessi on valtaisesti kytköksiä,, samalla tavalla olemme kytkeytyneitä kaikkeen meitä ympäröivään, meitä lävistävään. Kaikkeen, mikä meitä koskaan on koskettanut.

Sanoisin, että parhaat teokseni olenkin tehnyt konkreettisesti yhteistyössä toisen taiteilijan kanssa, tai kun olen antautunut toisten ajatuksille, ahminut muiden ideoista ja toteutuksista, antanut hautua, kiertää, muovautua omaksi. Kyse ei ole kopioimisesta, se on keskustelu aivan erikseen. Tarkoitin ennemmin vaikutteiden väistämättömyyden hyväksyntää ja sille antautumista, vapautta lähteä ajelehtimaan mukana.

*mua huvittaa se miten mun lähteissä kaikki vaan kiertää. kaikki lainaa toisiaan,
kirjoitukset keskustelee keskenään*

Tunnen lämpöisyyttä sisälläni, kun huomaan käyväni läpi samoja ajatuskehiä, kehräytymiä muiden ihmisten kanssa.

Tuntuu hyvältä olla osa jatkumoa.

Keskustelu ja käytäntö taiteilijoiden (ja muiden alojen osaajien) välisen yhteistyön ympärillä tuntuukin lisääntyneen viime aikoina. En selkeästi ole ainoa, joka miettii yhteyksien ja yhteisen tekemisen mahdollisuuksia, vaan huomaan ihmisten ympärilläni keskustelevan ja tunnustelevan aihetta. Hanna Weselius (2022, 10) huomioi yhdessä tekemisen lisääntyneen esimerkiksi juuri kuvataiteen kentällä. Hän ehdottaa ilmiön

yhdeksi perusteluksi ympäristöhätätilaa, johon olemme kollektiivisesti syyllisiä. Maailma ei kaipaa yksittäisiä sankareita vaan yhdessä tekemistä, yhdessä ratkomista.

Itsellä ainakin tarve yhteistekemiseen, taiteellisten prosessien ja aineellisten teosten yhteisomistajuuteen perustuu nimenomaan kestävyteen. Luottamukseen siitä, että olemme niin kipeään tiukasti kiinni toisissamme, että ainoa järkevä tapa olla olemassa on muistaa ettei mikään ole irrallaan. Emme voi elää kestävästi, jos ajattelemme itseämme, mitä tahansa, yksittäisinä paloina. Sen käsittäminen ja toteuttaminen on välillä haasteellista, mutta sekin helpottuu kokemuksen kautta. Keskustelemalla ja kuuntelemalla, lukemalla.

ajan kautta, elämän myötä, myötäilemällä,, myötäelämällä.

Hanna Kuusela (2020, 24) tarkastelee kirjassaan *Kollaboraatio* yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä myös, yhtenä näkökulmana, vastavoimana kapitalismille ja taiteen kaupallistumiselle. Maailmassa, jossa yksilöllisyys on nostettu jalustalle, ihmisen henkilökohtaiseen kehitykseen, itsensä paremmaksi tekemiseen panostetaan, minän korostamiseen, mainostamiseen pönkittämiseen näkyvyyteen kannustetaan keskitytään, oman työn jakaminen toisen toisten meidän kanssa saattaa olla pieni askel kohti toisenlaista, kenties jopa radikaalia ajattelua. Entä jos emme tavoittelisikaan omaa etua, vaan yhteisön etua,, ja sitä kautta myös omaa etua,, ihan vain ajatuksena.

Erilaiset kollaboraatiot ja jaetun tekemisen muodot saattavat olla trendikkäitä nykyaikaisen taiteen kentällä (Ks. esim. Kuusela 2020; Weselius 2022), mutta koen eräänlaisen yksilöön keskittyvän taiteilijamyönteisen yhä sinnittelevän hengissä. Oman kokemuksen mukaan yhä on yleisempää työskennellä yksin kuin rehellisesti yhdessä. Ainakaan Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiassa ei juurikaan kannustettu yhteisiin projekteihin; koulutusalojen väliseen yhteistyöhön kyllä kehoitettiin sanallisesti, mutta tilaisuuksia siihen luotiin vähän ja ainoastaan opiskelijoiden omasta aktiivisuudesta ja jaksamisesta tehdä ylimääräistä syntyi yhteyksiä ja monitaiteellisia produktioita. Usein tuli vastaan tilanne kun joutui joustamaan omasta tekemisestään tai kieltäytymään kiinnostavista projekteista, koska omat opinnot eivät taipuneet, antaneet tilaa. Omalla kohdalla nimenomaan yhteistyö muiden alojen opiskelijoiden kanssa on kehittänyt omaa osaamistani, edistänyt opintojani kiinnostavalla tavalla, auttanut hahmottelemaan omaa työskentelyä ja tapoja, vahvistanut omaa estetiikkaa. Ollut vilpittömästi erittäin arvokas ja konkreettinen osa taideopintojani. Jokainen tuki työskentelee omalla tavallaan, on merkityksellistä keskittyä

omaa henkilökohtaiseen jälkeen, omaan ajatteluun,, eikä kaikille sovi yhteistekeminen. Toivon kuitenkin, että sille avattaisiin enemmän tilaa.

enemmän tilaa
hengittää.

Kuva 2. Venla ja mariel, Anna / Jaettu tekeminen,
2024. Kuva: Anna Nuutinen

3.2 yhdessä tekemisen konkretia

Olen tehnyt useita projekteja muiden taiteilijoiden kanssa; valokuvannut yhdessä, kirjoitunut yhdessä,, suunnitellut toteuttanut, rakentanut ja koskettanut, tehnyt performansseja. Ajatus muiden ihmisten kanssa työskentelystä on hedelmällinen, mahdollisuuksia säteilevä. Lähes läähätän ajatukselle kollektiivista, työparista, jaetuista projekteista,, myönnän romantisoivani yhteisöllistä tekemistä aivan täysillä.

Todellisuudessa yhteistyön toteuttamiseen liittyy paljon haasteitakin; täytyy joustaa omista näkemyksistä, niistä kuitenkin luopumatta. On tehtävä kompromisseja, on kuunneltava, keskusteltava, käsiteltävä. Omat ajatukset on osattava sanallistaa toisen ymmärrettäväksi (Sakko 2022, 25) ja itse ainakin koen, että kaikkien kanssa taiteellinen työskentely ei vain onnistu niin, että se olisi kaikkia osapuolia hyödyttävää. Ensin on siis löydettävä ihminen, jonka kanssa toiveet ja tavoitteet ovat jollain tavalla samankaltaiset, ja sen jälkeen on opeteltava kommunikoidaan ja kuuntelemaan toisen tapaa työstä. On sopeuduttava, sulauduttava.

En kuitenkaan mielestäni romantisoi jaettua työskentelyä turhaan. Kuten jo kirjoitin, yhteisöllisessä työskentelyssä on voimaa. Kaikista haasteista huolimatta, toisen kanssa on mahdollista saada aikaan jotain mihin yksin ei olisi kyennyt. Elisa Sakko (2022, 26) toteaa omassa opinnäytetyössään *Materiaalin liike*, että toinen ihminen ohjaa omaa katsetta aivan uusiin yksityiskohtiin. Toiset vetävät uuden äärelle, kehottavat harkitsemaan toisia vaihtoehtoja, virkistävät omilla ajatuksillaan. Yhteistekeminen luo aina tilaa teoille, joihin ei yksinään olisi kyennyt - huolimatta siitä, että yksin olisi saanut aikaan jotain, mihin ei yhdessä päästy.

Olen tehnyt ystäväni, kollegani Olga Laineen kanssa lavastuksen kahteen eri teatteriproduktioon. Riikka Voutilaisen ja Lassi Jämsän *Tupakoinnin haitat* vuonna 2022 sekä Hellin Karoliina Saastamoisen ja Rae Aiemaan *Aboa Archangelica* vuonna 2024. Molempien teosten visuaalisuuden vahvuus on roikkuva, riippuva, leijuva materia; toisessa kirjat ja toisessa kankaat (vaatteet ja lakanat). Molemmat teokset kehittyivät, kasaantuivat kommunikaatiossa ohjaajan ja työparin kanssa, ja kummassakin koen, että lavastuksen yksi tärkeimmistä elementeistä syntyi Olgan ajatuksista. Ajatuksista, joita alkuun vierastin, mutta joille annoin tilaa.

Lavastusprojektit kiehtovat minua nimenomaan niiden yhteisöllisyyden luonteen vuoksi. On oltava omaa näkemystä, mutta se on kyettävä suhteuttamaan kaikkiin teoksen osa-alueisiin. On kyettävä löytämään yhteys ohjaajan kanssa, toteutettava hänen toiveitaan, tehtävä lavalle rakentuvasta maailmasta käytännöllinen esiintyjien kannalta, luotava näkymä, maailma, kenttä, tila joka tukee sekä kannattelee tarinaa, tunnetta, tekstiä. On seurattava aikatauluja, kokeiltava, tehtävä muutoksia, luovuttava, pysyttävä kiinni itsessään. On kuunneltava tilaa ja materiaaleja, esineitä. Se on virittävä verkosto. On kuunneltava.

3.3 ei-inhimilliset kehot

Pyrkiessäni pois yksilökeskeisyydestä löydän itseni rimpuilemassa pois myös ihmiskeskeisyydestä. Meitä on täällä monia, mutta ihmisellä on taipumus keskittyä lähinnä itseensä, omaan toimintaansa. Olemme omaksuneet ihmiskeskeisen identiteetin "luonnollisena" (Aaltola 2015, 290) ja helposti unohtamme, että maailma on täynnä tuntevia, toimivia identiteettejä, jotka eivät ole ihmislajisia. Toislajisten kehojen toiminta nousee esille vain, jos siitä on meille erityistä hyötyä, iloa tai vaihtoehtoisesti haittaa. Helposti ymmärrettävänä esimerkkinä muut eläimet, tarkennetusti nisäkkäät; muut nisäkkäät ovat suhteellisen näkyviä, ihmiselle helposti samaistuttavia, ja siitä huolimatta ihminen helposti sivuuttaa heidän arvonsa, toimijuutensa.

Esseessään *Tappava rakkaus: Itsepetos, empatia ja tarkkaavaisuus* Elisa Aaltola (2015, 296) pohtii tapaamme katsoa ja kohdella muita eläimiä. Muista eläimistä puhuttaessa toiseuttaminen on hyvin yleistä. Käytämme geneeristä kieltä, muut eläimet pelkistetään käsitteiksi, jotka kertovat mitä hyötyä heistä on ihmiselle, mikä heidän "käyttötarkoituksensa" on. He ovat "lemmikkieläimiä", "turkiseläimiä", "karjaa". Muiden eläinten itseisarvoa, elämää itsessään ei nähdä. Ainoastaan niiden potentiaalinen hyöty ja sitä kautta katseemme vääristyy.

Ottaako muut eläimet syliin?
Siiri Vilkkö (yksityisviesti 7.2.2024)

Entä jos laajennamme ajattelua vielä muiden eläinten ulkopuolelle,, koetamme tulla tietoisiksi vielä vieraammista kehoista ympärillämme, pinnallamme, sisällämme. Ystäväni Venla Kaasisen opinnäytetyö *Tässä paikassa on monia* sanallisti minulle ensimmäistä kertaa pohdintaa ei-inhimillisten toimijoiden merkityksestä ja huomioimisesta. Havahduin siihen, että ihmisten välisen yhteistyön lisäksi toimin jatkuvasti, vielä intensiivisemmin yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Hyönteiset, jotka ovat kävelleet käyttämäni puun pinnalla, järsineet sen sisuksia, puu itsessään, puuvilla ja lampaanvilla, bakteerit. Kaikilla heillä on oma toimijuutensa, joka väistämättä ohjaa omaa tekemistäni. Värjäysliemessä kelluvat kasvit, niljaantuvat lehdet,, talojen raoissa, kuitujen koloissa kulkevat olevat. Ymmärsin, että heidän tiedostaminen, arvostaminen, merkityksen korostaminen on olennainen osa rihmastoajattelua.

Me koostumme muista.

Olemme jokaisen meitä kasvattaneen, meidät kohdanneen ihmisen ajatusten kutoma verkko, kudelman, juurakko seitti,, kaikki kohtaamiset keskustelut, muiden/meidän näkemykset, valinnat,, perheen piirin yhteiskunnan ohjeet, toiveet, säännöt, tehdyt valinnat ohjaamassa meitä, ehdottamassa,, letittämässä hiuksia, harjaamassa hiuksia, jokainen kehu, jokainen kritiikki, jokainen kehu, keho, kehossamme asuvat, lisääntyvät,, bakteerit ihollamme, allamme, kaikki pienet olennot hengitysilmassa,, toisten eläinten hilse ja poistuva hiilidioksidi, kehomme syntymässä toisesta kehosta, rakentumassa uudelleen miljoonia vuosia vanhasta elämästä, miten me kasvamme toistemme kehoissa toistemme syleissä, sylki kiertää elimistöstä toiseen, kerromme kuulemme, kuuntelemme, kasvamme ja kehitymme suhteessa muihin, opimme ja opetamme, kasvamme toistemme kehoissa.

Me koostumme muista.

Taiteen kontekstissa puhutaan usein *sattumasta*, mutta pitäisikö käyttämäämme kieltä päivittää ja alkaa puhumaan ei-inhimillisistä, toislajisista toimijoista? Eikö *sattuma* aina ole jonkun toisen toimijan prosessiin vaikuttamista?

Kun luin Noora Sandgrenin (2022, 145) esseetä *Kanssaoloista* ajatusrihmani takertuivat mietteeseen siitä, miten taiteilija osallistuu solmuisten suhteiden ja verkostojen toimintaan. Muutenkin kuin kaiken keskiössä, itse ytimenä.

Haluan siirtää itseni pois keskipisteestä, sulauttaa osaksi.

Se vain tuntuu kovin vaikealta.

Minua ei oikeastaan kiinnosta (selittää) mitä teen, mitä yritän taiteellani/teoksillani kertoa, tai mikä merkitys minun taiteellani on. Sen perustelu on aina tuntunut haasteelliselta. Merkitys on siellä olemassa, osasin minä aina sanallistaa sitä tai en. Se elää teokseni rihmastossa.

Minua kiinnostaa se miten kaikki minua ympäröivä, minut lävistävä, minua nuoleva minuun vaikuttaa. Toimin, miten ympäristö laittaa minut toimimaan. Yritän olla herkkänä. Toistan, teen mitä tunnen, olen osa verkostoa. Koetan olla osa verkostoa, hengitän,,

kierrätän,
toistan.

Haluan siirtää tekijyyden muualle.

(Luvussa 4.4 materiaalin tekijyydestä (eli ne ei-inhimilliset kehot))

Kuva 3.1. *Rihmasto* (edestä), Päivi Berg, mariel Helovirta, Viivi Osmonen, Siiri Torvinen, 2022. Kuva: Helovirta
 Kuva 3.2 *Rihmasto* (takaa), Päivi Berg, mariel Helovirta, Viivi Osmonen, Siiri Torvinen, 2022. Kuva: Helovirta

4 valo(kuva) ja tekstiili multana

4.1 valo(kuva)sta

Aloitin kuvataideopinnotni valokuvaan keskittyen. Olen yrittänyt jäsenellä, minkä takia ilmaisuni mediaksi muotoutui juuri valokuva, mutta suoraan sanoen en tiedä syytä. Se tapahtui hyvin orgaanisesti, leikin kautta. Jokin valokuvan kielessä, mahdollisuuksissa viehätti. Vuoropuhelu laitteen, ympäristön ja itseni, kuvattavien kanssa.

Alkuun työskentelin lähinnä digitaalisten välineiden kanssa. Juuri ennen valokuvaopintojen aloittamista kokeilin ensimmäistä kertaa analogista kuvausta, ja koulu tarjosi tilaisuuksia oppia analogisuudesta vielä lisää. Nykyään käytän kaikenlaisia valokuvaamisen tapoja, sekä digitaalisia että analogisia metodeja.

Luulen, että minua on kiehtonut aina nimenomaan valo. Valo(ssa) on jotain samaa kuin hengittämisessä.

*haluan havaita pieniä ketjureaktioita pimeydessä, hievahtamatta
horjumatta matelevassa olemuksessani, heiveröisin
henkäysin kaamoksen kietomassa pesässä*

Kenties halusin oppia tulkitsemaan valoa, ymmärtämään sen hengitystä.

4.2 siirtymä valo(kuva)sta tekstiiliin

Viime vuosien aikana olen innostunut tekstiilimateriaalien kanssa työskentelystä. Niiden työstäminen on monipuolista ja suhteellisen vaivatonta, tekstiili opettaa itsestään. Materiaaliin on helppo tutustua ihan vain tunnustelemalla.

Kankaita ja muuta tekstiilimateriaalia löytää helposti käytettynä, mikä tuntuu ekologisesti kestävältä ratkaisulta. Tällä hetkellä työskentelyni pyörii käytettyjen sukkiensa kanssa, joita olen haalinut itselleni. Ihmisiltä löytyy hämmästyttävän paljon reikäisiä, nukkaisia, hapertuneita sukkiä. Sen sijaan, että ne

päätyisivät roskikseen, kerään ne itselleni ja täytän niitä, kirjon niihin, päällystän ne, leikkelen ja yhdistän ne toisiinsa. Luon niille uuden pinnan, tuon ne yhteyteen käsieni kanssa ja jälleen kosketuksiin muiden ihmisten kanssa.

Kuljetuksen käytännöllisyys. Tekstiiliteosten käsittelyssä ja kuljetuksessa ei (yleensä) tarvitse olla niin varovainen, kuin esimerkiksi valokuvavedosten tai maalausten. Tekstiili taipuu, joustaa,, kestää iskuja. Pienet kirjoitukset sukka- ja pyöräilykäsineisiin mahtuvat sellaisenaan reppuun.

Pieniä olentoja, jotka pesivät repun hämärässä. Jättävät jälkeensä nukkaa, nukkaantuvat.

Säilytyksen käytännöllisyys. Pehmeän materiaalin saa taiteltua, viikattua, mytättyä pieneen tilaan.

Vähävaraisena opiskelijana minulla ei ole mahdollisuutta maksaa mistään ylimääräisestä

varastotilasta. Jos tekisin valtavia, kehystettyjä valokuvaprinttejä niin missä niitä säilyttäisin? Täyttäisin kotimme niillä? Valtavan kankaan saa laskostettua pieneksi objektiksi, joka on helppo sijoittaa kaappiin – laatikoon – sängyn alle – hyllyn ylätasolle – vaatekassalle – liinavaatteiden sekaan.

4.2.1 tekstiilin ekologisuudesta

Materiaalivalintoihin liittyy aina kysymys niiden ekologisuudesta, mieltä sitä tai ei. Ilmastokriisin keskellä yhä useampi ottaa valinnoissaan huomioon käyttämiensä materiaalien ympäristövaikutukset. Itse olen päätenyt tekstiiliin materiaalina osittain juuri ympäristökysymysten vuoksi.

Tekstiilituotannon vaikutus ympäristöön on valtava. Tekstiilien valmistus vaatii valtavia määriä energiaa ja vettä. Erilaisia kemikaaleja käytetään esimerkiksi luonnonkuitujen viljelyssä sekä tekstiilien värjäyksessä. Tuotannon lisäksi tekstiilituotteiden käyttö ja huolto vaativat paljon resursseja, kuten sähköä ja vettä, kun niitä jatkuvasti pestään ja kuivataan. Koko elinkaarensa ajan tekstiilit päästävät mikrokuivia jätteveteen ja sitä kautta vesistöihin. Elinkaarensa lopuksi tekstiilit päätyvät yleensä poltettavaksi tai ne viedään kaatopaikalle. (European Environment Agency, 2022.)

Uutena ostettuna tekstiili taideteosten materiaalina onkin varsin ympäristöä kuormittavaa. Olen muutaman kerran ostanut uusia, käyttämättömiä kankaita, mutta onko se todella ollut tarpeellista työskentelyni kannalta? En usko. Sen sijaan kierrättäminen, käytettyjen ja jopa rikkiäisten tekstiilien käyttäminen taiteeseen voisi tarjota vaihtoehdon tekstiilien pitkäikäiselle hyödyntämiselle. Vuonna 2017 ilmestyneessä raportissa arvioitiin, että alle 1 % kaikista tekstiileistä kierrätetään uusiksi tuotteiksi (Ellen MacArthur Foundation, 2017). Paljon käyttökelpoista

materiaalia päätyy siis hävitettäväksi. Valinnanvaraa on ja haluankin omalta osaltani vähentää tekstiilijätteen määrää kierrättämällä vaatteeni joko muille ihmisille käytettäväksi tai taiteeksi (Luvussa 5.2 materiaalin muokkaus).

4.3 värjäyksestä

Luontevasti tekstiilien kanssa työskentelyn kautta kankaiden (ja mahdollisesti kaikenlaisen muun kutsuvan) värjäminen alkoi kiehtoa minua. Tarkemmin sien- ja kasvivärjäys. Aloin tutkia ja kokeilla värjäystä turhauttavaan ajankohtaan, loppusyksystä, kun kasvit päästävät irti lehdistään ja vetäytyvät lepoon. Ulkoa ei siis voinut juurikaan etsiä materiaalia kokeiluihin, joten jouduin(pääsin) kääntymään biojäteastioiden ja muiden ”ylijäämien” tarjontaan. Löysin punasipulin kuoret.

Kattila kuhisee, puskee vesihöyryä keittiöön. Vesi punaisenaan, syviä sipulinkuoria keittymässä, luopumassa väristään. Punainen haju puskee sieraimiin, mutta ei haise punaiselta. Kauhon kuoret kattilasta ja lasken lakanakankaan purppuraan. Lämmin liemi puskee kuitujen sisään ja vihreä leviää kankaaseen kauttaaltaan. Hengitän,, hengitän tukahduttavaa kosteutta. Emalin vangitsema vesi kiehnää kiinni kankaassa.

Keityttyään kauaksi nostan lakanan roikkumaan meidän talven viilentämään kylpyhuoneeseen, jossa se hiljalleen kuivuu lainehtivan vihreäksi. Se vihreä syleilee, sykkii vasten. Olen aivan rakastunut punasipulin kuoriin.

Myönnän olevani äärimmäisen kärsimätön seuraamaan minkäänlaisia ohjeita. Silmäilen yleensä pääpiirteet ja lähden soveltamaan, soveltamaan. Usein asiat eivät toimi niin helposti kuin oletan, mutta värjämisestä löysin heti tuntua, suuntaa, onnistumista. Ensimmäinen kokeilu ei ollut aivan mitä odotin ja toivoin, mutta se oli jotain. Se oli muutos, kommunikaatiota.

Hiljalleen olen löytänyt tavan työskennellä punasipulin kanssa. Sen sävyt ja tasaisuus yllättävät joka kerta, mutta niin haluankin. Sipulinkuori on minusta kaukana, en ymmärrä sitä, mutta opettelen. Luon olosuhteet ja annan kuorten toimia haluamallaan tavalla. Yleensä lopputulos miellyttää minua. Välillä yllättää ja hiljalleen ymmärrän enemmän, ja sitä myötä sen miten vähän todella ymmärrän. Etenen sipulin kanssa hiljalleen. Välillä olen kokeillut muitakin kasveja,, lupiineja, raparperia,, mutta vetäydyn aina takaisin vihreänä leviävän punasipulin luokse. Kuljen sen kanssa niin kauan, kuin tuntuu hyvältä.

Kuva 4. *hautumassa, keittymässä,*
2024, mariel Helovirta

4.4 materiaalin tekijyydestä (eli ne ei-inhimilliset kehot)

Valokuva ja tekstiili, erilaiset orgaaniset materiaalit, oksat, jäkälät, multa,, metalli. Tunnustelen pintoja, tuntuja, taipuisuutta, opettelen ymmärtämään ja hallitsemaan, muokkaamaan materiaaleja. Koetan kehittyä käyttämissäni tekniikoissa, opettelen hallitsemaan.

Mutta miten paljon materiaalit hallitsevat minua.

Jokaisella materiaalilla on oma luonteensa, omat rajat ja toiminnot, ja halusin tai en, joudun kuuntelemaan niitä, enkä voi toimia niitä vastaan. Voin venyttää, säröttää, taivuttaa, mutta liikumme aina milloinkin kyseessä olevan materiaalin ehdoilla.

Kasviväreillä värjäys on kirkas, helposti näkyvä esimerkki itseni ulkopuolelle ulottuvasta, ei-inhimillisestä tekijyydestä. Voin opetella kaiken värjäykseen liittyvän, tehdä puretuksen huolellisesti, noudattaa tarkasti lämpötiloja ja keittoaikoja, ja silti värjäyksen jälki saattaa yllättää. Kankaalla ja kasvilla, vedellä on niin paljon valtaa prosessissa, valtaa, johon en voi vaikuttaa. Ehdotus, sattuma,, se viehättää.

prosessin muokkaaminen
ei-inhimillisen kehon toimesta.

Voinko siirtää tekijyyden materiaaleille, tai ainakin jakaa tekijyyden? Ajatuksen tasolla tietenkin voin, mutta mitä se tarkoittaa konkreettisesti, miten käsittää (monissa tapauksissa) elottoman materian toimijuus ja voiko sen kanssa olla tasa-arvoinen? Enkö itse ole yhtä lailla materiaalia,, Kannattelenko vai olenko kannateltavana?

*Sylissä oleminen on sitä, kun kehot koskettaa toisiaan niin, että toinen tai molemmat jollain tavalla kannattelee toista ja/tai on toisen ympärillä. Ihan lyhytaikaista kosketusta ei lasketa, koska esim halaaminen ei must oo sylissä olemista. Lisäks kehon pitää olla siinä kosketuksessa mukana riittävän laajasti koska esim kädestä pitäminen ei must oo sylissä olemista *keijuemoji**

Liinu Yli-Hongisto (yksityisviesti 7.2.2024)

5 kierto

5.1 ajatuskehät ja aineettoman kierrätys

Olen miettinyt paljon teemojen, aiheiden toistamista. Olen usein kokenut typeryyden tunteita keskittyessäni kerta toisensa jälkeen samoihin ajatuksiin, kuva-aiheisiin, vain huomatakseni että useat taiteilijat toimivat samoin. Harva taiteilija hyppii (näennäisen) irrallisista aiheista toisiin työskentelyssään, vaan yleensä kaikilla on jonkinlainen itseään kiehtova aihepiiri, jonka raameihin toiminta keskittyy. Tarkastelen itseäni ja löydän itseni usein ihastumassa taiteilijoihin, jotka praktiikassaan toteuttavat jotain sellaista mitä omassa työskentelyssäni epäilen ja kyseenalaistan; päiväkirjamaisuus, oman arjen käyttäminen materiaalina, henkilökohtaiset viestit, seksuaalisuus,, toisto, kertaus kierto *jankkaaminen*. Näennäisesti saman toistaminen.

Yhtenä mainintana ihailen valokuvataiteilija Emma Sarpaniemen työskentelyä. Sarpaniemen tuotannossa omakuva on keskeisessä osassa; hän esiintyy usein valokuvissaan yksin tai yhdessä läheisten ystäviensä kanssa, toimien myös heidän kanssaan kollektiivisesti kuvaushetkessä ja sen ympärillä. Kuvissa väreillä ja esineillä on suuri merkitys, kuvattavien ihmisten katse kulkeutuu yleensä suoraan kameran linssin läpi, irti kuvapinnasta, kohti eteen asettuvaa katsojaa. Ihailen Sarpaniemen tekemistä monesta näkökulmasta, mutta erityisesti hänen sarjallista otettaan työskentelyyn ja lojaaliutta omaa kuvaustyyliä kohtaan. Teoriassa hän toistaa työskentelyssään koko ajan samaa, käytännössä variaatiota on runsaasti, ja siitä mielestäni onkin kyse. (Sarpaniemi 2024.)

Tavoittelen orgaanisuutta, elävyyttä, en jumittamista. Mielestäni on innostavaa, miten periaatteessa samaa aihetta, kuvausasetelmaa, mallia voi toistaa, kierrättää loputtomiin. Olennaista on vain toisin katsominen, uudelleenasettelu,, omista aiheistaan uudelleen innostuminen, *sattuma* (Luvussa 3.3 ei-inhimilliset kehot), omilla kiinnostuksen kohteillaan herkuttelu. Kuvilla, muodoilla, myös sanoilla herkuttelu. Myös tämä teksti on eräänlainen itseään toistava, keveästi kiertävä, teemoistaan ruumiillistuva teos. Kirjoitan ja kasvan, kasvamme yhdeksi, sulautan itseni osaksi ja samalla sanat vievät minua eteenpäin, olemme herkkä kudelman (Ks. Viitasalo 2024, 29).

Rihmastomainen työskentely voi näyttäytyä konkreettisesti sarjallisuutena (erityisen yleistä valokuvapohjaisessa työskentelyssä), alleviivatusti saman aiheen toistona, mutta mielestäni se voi olla myös laajempi ajattelutapa. Haluaisin, että koko taiteellinen tuotantoni olisi mahdollista nähdä yhtenä kokonaisuutena, jota on mahdollista erotella pienempiin kokonaisuuksiin, järjestellä uudestaan, rikkoa, hajottaa, hajautua, kasautua jälleen. Haluaisin, että teemojeni ja estetiikkani yhteneväisyys näyttäytyisi voimavarana.

5.2. materiaalin muokkaus

Olen miettinyt paljon materiaaleja, joita käytän. Kestävän elämän kannalta se on välttämätöntä ja on helpottavaa huomata, että yhä useampi taiteilija miettii materiaalivalintojaan. Taiteen kentällä performanssitaide, erilaiset prosessit ja hetkelliset tapahtumat ovat kasvattaneet suosiotaan (Kuusela 2020, 21).

Elisa Sakko (2022, 8) toteaa omassa tutkimuksellisessa opinnäytetyössään hyvin kiteyttäen sen, miten materiaa voi muokata, hajottaa, kasata ja käyttää uudelleen, mutta siitä ei pääse eroon. Poltettunakin materiaali vain muuttaa muotoaan. Kiertää. Kaikki ihmisen rakentama, valmistama materia on alunperin lähtöisin maapallolta löytyvistä muista elollisista ja elottomista, ja kaikki uudet tavarat ja tuotteet kuluttavat ja kuluttavat ja vaativat ja kuluttavat. Tätä ajatellessa harhautuu helposti arvioimaan omaa materiaalien käyttöä ja sitä kautta materiaalien käyttöä taiteen kontekstissa ylipäänsä. Onko taiteilijan todella koskaan tarpeellista ostaa mitään uutena?

Onko se taiteelle välttämätöntä?

Millä perustelemme tässä maailmassa uuden materiaalin hankkimisen, kun ympäristömme on täynnä materiaa jota käyttää, muokata. Voisimmeko toimia enemmän materiaan ehdoilla, sen tekijyyttä kuunnellen ja kunnioittaen,, siirtää sivuun oman visiomme sen verran, että voimme toimia kestävä(mmä)llä tavalla taiteen rihmastossa?

Jo mainitsemani taiteilija Elisa Sakko toimii juuri tällä tavalla. Työskentelyssään hän kierrättää materiaaleja, hajottaa vanhoja teoksiaan, kokoaa niistä jotain uutta, yhdistelee niitä keskenään. Hän painottaa sitä, miten teokset syntyvät yhteistyönä materiaalien kanssa, niiden tekijyyttä kuunnellen. (Sakko 2022, 6-10.) On siis mahdollista toimia yhdessä materiaalien kanssa, kuitenkin omaa intuitiota seuraten.

Ajatus teosten kierrättämisestä ja kotona jo olemassa olevien tavaroiden (kuten puhki kulutetut vaatteet, nukkaiset repaleiset petivaatteet ja jo kertaalleen käytetyt paperit, kirjat, vanhojen ummehtuneiden tynnyjen sisukset) hyödyntämisestä taiteessa kiehtoo minua kiivaasti. Siitä huolimatta huomaan usein yhä sortuvani hankkimaan materiaaleja, välineitä uutena. Kai kyse on helppoudesta, nopeudesta. Innokkuus nähdä omien ideoiden muotoutuvan mahdollisimman nopeasti konkreettisiksi, materiaalisiksi kokonaisuuksiksi. En malta, innostuttaa, läähätyttää. Nykyään on helppo kävellä kauppaan, ostaa (mikäli varaa on) juuri se mitä kaipaa, tarvitsee. Jos haluaa löytää jotain hyvin tietynlaista käytettynä, voi sen etsimiseen mennä huomattavasti pidempi aika.

Tiedostan myös hermostuvani helposti, jos kotiini kertyy paljon "turhaa" ja "ylimääräistä" tavaraa, haluan siitä nopeasti eroon. Jatkuvaa tasapainottelua kuvataiteilijana työstökelpoisen materiaalin kanssa; kyky nähdä (kärjistetyksi sanottuna) roskan arvo, taloudellinen ja ekologinen järkevyyttä säilyttää materiaa, jota käyttää myöhemmin työskentelyssä. Ja toisaalta tarve päästä eroon siitä kaapit ja laatikot täyttävästä *roskasta*, ahdistus pursuilusta, tulvimisesta. Helposti on liikaa liikaa liikaa liikaa. Joten myönnän, vaikka kuinka ihannoin materiaalien uudelleenkäyttöä, kuluneen tavaran hyödyntämistä, on se minulle usein haastavaa. Mutta haluan opetella, hidastaa.

Ja toisaalta eikö ratkaisu tavarapaljouteen olisi nimenomaan Sakon käytäntöjen kaltainen työskentelytapa? Purkaisi teoksensa ja käyttäisi samoja osia jälleen ja jälleen. Samalla se pakottaisi luopumaan, opettaisi päästämään irti,, lahoamaan.

5.3 Mädannäinen

Tässä osiossa kerron prosessista, jossa rihmastokäsite oli/on vahvasti läsnä ja sitä on helppo sanallistaa konkreettisemmaksi.

Kesällä 2023 minulle tarjoutui mahdollisuus useamman lavastuksen suunnitteluun ja toteutukseen alkavan lukuvuoden aikana. Tunsin ettei ollut kannattavaa ottaa useampaa projektia oman opinnäytetyön ohelle, vaikka kaikki esitykset kuulostivat hyvin hyvin kiehtoilta. Päätin lähteä yhteen produktioon mukaan ja päädyin Petra Lummeen opinnäytetyöhön *Mädannäinen*. Keskustelin Petran kanssa mahdollisuudesta, että lavastuksen toteuttaminen voisi sisältyä omaan opinnäytetyöhöni, ja saimme toiveemme osumaan kohdilleen. *Mädannäinen - eräs suruprosessi* oli mitä ihanteellisimmin projekti syksyllä. Innostava, innostava.

*"Hedelmät jäävät jälkeen, kun eläimet kuolevat sukuputtoon.
Ihmistä jää materiaa ja hataria muistoja."*

Mädannäinen on nykyteatterin ja nukketeatterin elementtejä hyödyntävä visuaalinen kuvaus suruprosessista. Se kuvailee prosessia, joka tapahtuu usein samoin kuin sen aiheuttama asia, huomaamatta ja varoittamatta. Esityksessä pysähdytään tutkimaan surun eri vaiheita symbolisten ja abstraktien käsittelytapojen avulla. Esitys on sukellus suruun, sen tukahduttavuuteen, herkkyyteen ja voimaan.

Mädannäisen kuvaus Tehdas Teatterin sivuilla 2024, Petra Lumme

Lavastuksen pohjana oli ajatus sademetsästä. Koin heti, että maailman saisi toimivasti toteutettua tekstiilimateriaaleilla. Vihreää, roikkuvaa, rakoilevaa, murtuvaa. Suunta johon olisin joka tapauksessa lähtenyt liikkumaan työskentelyssäni. Käsikirjoitus, esitykset, muiden ihmisten toiveet ja tarpeet antoivat tilan, mallia, itselle hyödyllisiä aikatauluja. Tukirakenteen, jonka ympärillä sain kuitenkin kulkea vapaasti, kokeilla. Keskityin tekstiilimateriaaleihin ja tunnustelin niillä, miten rakentaa tilaa, tunnelmaa.

me kasvoimme kiinni toisiimme ja putosimme päälle.

Vehnästä valmistui avokadoja, valmiina maatumaan. Pistin ne puskemaan karvaista hometta pinnoistaan.

Avokadoja roikkumassa painovoiman vetäminä, putoamassa ja nousemassa, putoamassa ja kietoutumassa. Avokadoja painautuneena ihoani vasten.

Murrettua ja ummehtunutta.

Kuten jo alustin, *Mädännäisen* lavastus oli osa omaa taiteellista opinnäytetyötäni. Esitysten jälkeen en antanut materiaalien jämähtää vaan katsoin mihin ne lähtivät kasvamaan kanssani. Jatkoin materiaalien käsittelyä, seuraavana suuntana taiteellisen opinnäytetyön fyysinen keräytymä, installaatio NYTT 2024 -näyttelyyn. Tunnustelin materiaaleja ja mietin, mihin ne voisivat taipua, mihin ne johdattelevat, miten ne minulle puhuvat ja puhummeko yhtenevää kieltä. Kirjoin pitkään erilaisia kasvustoja kankaisiin, jotka olivat roikkuneet sademetsän kehona.

olen alkanut kirjoa sammalta/jäkälää/kasvustoa.

se on hidasta ja kaunista.

Tuntuu kuin olisin tehnyt sitä ennenkin, vaikka en ole. Se tuntuu tutulta. Kovin

tutulta. en malttaisi keskeyttää.

vihreät/vihertävät langat lomittuvat yhteen, peittymässä toisiinsa

muodostumassa meiksi

kaikkialla olemme me,,

Työskentely aaltoili, vaihteli muotoaan, suuntautui. Kasvustojen kirjonta jäi, valokuva alkoi ottaa tilaa, erilaiset pitkälle jalostetut esineet eksyivät oksien ja orgaanista materiaa imitoivien kangasveistosten sekaan. Yritin antaa tilaa, leikkiä, hengittää välillä. Kokeilin ja ilahduin. Lopulta näyttelytilaan asettui installaatio, joka koostui erilaisista kangaspaloista ja -riekaleista, suhteellisen pienistä valokuvista (osa seinällä, osa

kankaisiin painettuina), orgaanisesta materiaalista (multa ja puu), suuresta metallisesta rullakosta sekä erilaisista pienistä tavaroista (kynsilakat, vaatteet). Installaatio löysi muotonsa todella vasta tilassa, sen tuntua kuunnellen ja sen rajoitteita myötäillen.

Vaikka NYTT-näyttelyyn installoitu kokonaisuus, *all_the_wings_we_couldn't_get* 🦋🦋, poikkesi varsin voimakkaasti lavalla nähdystä *Mädännäisen* maailmasta, koen niiden olleen yhtä yhtenäistä prosessia,, joka oli alkanut jo edellisen vuoden Hiostamo -näyttelyssä,, joka oli alkanut jo *Tupakoinnin haitat* -esityksen roikkuivissa, kasautuvissa ja kaatuilevissa kirjoissa,, yhteisessä kirjonnassa kavereiden kanssa, Halisten metsissä, männyn alla palelemassa paljain jaloin, ensimmäisen kämppiksen sanoissa ja ehdotuksissa, hänen kasvoistaan nokkosten keskellä, yhteisestä ilonpidosta *veljien* kanssa Keskuspuistossa, ensimmäisestä valosta, ensimmäisestä valosta kohmeisella pellolla, minä ja veljeni seisomassa utuisina vaalea taivas takanamme.

*Prosesseista/prosessista puhuminen/kirjoittaminen
vaatii minulta vielä paljon harjoittelua. Miten puhua prosesseista, jotka ovat samaan
aikaan yhtä kokonaisuutta ja erillisiä? Vaihtelevasti toisissaan kiinni ja jälleen
yhtenä kautena merkittäviä.*

Kuva 5. *all_the_wings_we_couldn't_get* 🦋🦋, mariel Helovirta,
2024. Kuva: Olga Laine & Ben Liukkonen

Mädännäisen materiaalit jatkoivat kiertoaan käsissäni, itse *Mädännäinen* jäi (tavallaan) lahoamaan.

Mädännäinen maatui rauhassa, kunnes se oli jälleen valmis nousemaan uutta versoa.

Pääsimme teoksella Tehdas Teatterin vuoden 2024 Nousut-festivaaleille. Lähdimme uudelleen prosessiin, katsoimme miten se lähtee kasvamaan. Oli kiinnostavaa lähteä työstämään samaa projektia uudelleen tauon jälkeen. Olin välissä ehtinyt työskennellä materiaalien kanssa toiseen suuntaan, kokeilla uusia asioita, tehdä toisen lavastusprojektin,, kaikki tämä vaikutti *Mädännäisen* uuteen kehollistumiseen.

Avokatot kasvoivat ja mätänivät jälleen, metsä riisuutui. Teos tehtiin aivan uuteen tilaan, joka edellisen mustasta pimeydestä poiketen oli lähes kokonaan valkoinen tila. Se aiheutti sekä esteettisiä että käytännöllisiä kysymyksiä, mutta näimme sen ehdottomasti mahdollisuutena johonkin uuteen kiinnostavaan. Se salli maailman uudistua, antoi luoda kerroksia, läpikuultavuutta.

Mädännäisen (ajateltuna omana itsenäisen projektina) sydän, keuhkot olivat avokatot. Esityksen koko materiaalisuuden voisi tiivistää esiintyjien lisäksi niihin. Niillä tuntui olevan myös merkitys *Mädännäisen* lavan ulkopuolella. Otin avokatot myös osaksi performansseja, jotka toteutin osana *all_the_wings_we_couldn't_get* 🦋🦋-installaatiota, sen rinnalla, sisuksissa. Kenties niissä on suuntaa ja tahtoa, jonka pystyn aistimaan,, niiden tekijyyttä kykenen kuulemaan.

6 hidastaminen

Rihmastoajatteluun kuuluu mielestäni vahvasti hidastaminen. Kasvua ei voi (kestävästi) pakottaa kiirehtimään.

Haluaisin antaa itselleni aikaa. Haluaisin levätä ilman syyllisyyttä levosta. Vaadin itseltäni usean viikon aktiivisuutta, konkreettista työskentelyä, tuottoisuutta, jotta voin antaa itselleni luvan levätä kokonaisen päivän. Ja silloinkin mietin jatkuvasti,, pitäisikö lähteä johonkin, jaksaisinko sittenkin lähteä ulos - koululle - näyttelyavajaisiin - uimaan - edes syömään.

PITÄISIKÖ?

Haluaisin levätä ilman syyllisyyttä.

Haluaisin työskennellä hitaasti, ilman huonoa omatuntoa työskentelystäni. Haluaisin työskennellä hitaasti, tunnustellen. Luontevasti. Nopeasti, kun mieli vie ja keho kestää. Jouhevasti kehon kiihtyessä.

Jouhet päässä, jäntevästi jolkottaen.

Entä jos antaisimme kaiken hidastua? Menettäisimmekö mitään? Joutilaana olo tuntuu olevan kaikille muille, kuten eläimille ja kasveille, itsestään selvää (Kaasinen 2023, 26).

Onko se niin vaarallista hidastaa?

Olen levännyt viikon.

Jälleen liikun rajapinnoilla, tunnustelen niiden väreilyä ja vaatimuksia. Miten erottaa jumissa olemisen ja hidastamisen toisistaan,, olisiko jo aika liikkua,, lähimetsä pimenee.

Onko se niin vaarallista hidastaa?

Venla Kaasinen (2023, 26) ehdottaa omassa opinnäytetyössään, että radikaalein teko, jonka ihminen voi tehdä, on antaa itselleen aikaa. Niinpä. Antaa itselleen aikaa, hengittää, olla prosessissa,, jonka ei tarvitse olla nopea,, jolla ei tarvitse olla päämäärää.

Kuva 6. prosessikuvaus,
2024, mariel Helovirta

Hieman tarkastelemalla huomaan ympärilläni tarpeen hitaudelle, pehmeydelle. Pehmoiset, hupsut meemit ovat yleistyneet Instagramissa (Alander & Lehtola 2024, 19), näyttelytiloissa nähdään feminiinisyydellä ja leikillä iloittelevaa valokuvaa, lempeää yhteisöllisyyttä (Sarpaniemi 2024). Meikin järjestimme ystäväni kanssa tapahtuman, jossa rakensimme vilteistä ja tyynyistä majoja marraskuun pimeydessä, ja saamamme palautteen mukaan se oli erittäin tarpeellista. Tarve käpertyä toisen kehon lähelle.

6.1 kurottelua, sylissä

Olen yrittänyt tunnustella, metsässä kalliolla, (männössä) miten kaikki kutoutuu, kuroutuu

KYTKEYTYY (kenties liian tekninen sana) toisiinsa, miten me

syliydymme

olla sylissä

Kuljen puiden luokse, sammalten peittämälle kalliolle, kohti kehää jossain keskellä, johon valo ripottelee havujen kainaloista. Lämmintä, lempeää kylmän ilman keskellä,, siellä keskellä. Sinne leviän, levittelen tavarani ajatukseni hiukseni, asetan kameran ja tarkastelen. (Olenko minäkin tarkasteltavana, katsottavana?) Kuljen kohti kameraa ja kauemmas, haen paikkaa, katselen, tunnustelen mihin voisin asettua. Kokeilen, miltä kehoni tuntuu kivellä, kerkeänpö kiivetä, kallistua kohti kylmää kovaa,, kylkiluu kurottaa ihon läpi kankaan läpi kohti kylmää.

Kiven sylissä ei aina ole mukavaa. Sen reunat työntyvät, se raapii ja hohkaa kylmäänsä kehooni, se ei muotoudu ei alistu, ei antaudu vaan sille antaudutaan. Annetaan sen kannatella, kangistaa. Kylmän maan syleilyssä ei aina ole mukavaa, harvoin lämmintä harvoin pehmeää harvoin helppoa, mutta se kannattelee. Valo vaeltaa paljaalla kyljellä, vaaleallavaalealla helmalla, haikailee vielä hetken ja hengittää jo muualla. Nousen katsomaan millaisen kuvaehdotuksen, kokoelman valoheijastuksia olemme luoneet. Kuljen ja toistan, alistun ympäristölle, sen syleilylle löytääkseni jotain,, ollakseni yhdessä, yhteydessä, ollakseni yhdessä kiven kaarnan jäkälän varpujen valon, ilman tai vuodenajan, soran mullan liikkeen juurakon jään kanssa, yhteydessä meihin, muihin, ihmisiin kokemuksiin, ollakseni osa taidejatkumoa, keskustelua historiaa materiaa kertomusta, jokin aavistus, näkemys, ehdotus.

Alistun ympäristölle, koetan kuunnella ymmärtää sitä, kuunnella ymmärtää samalla itseäni. On opittava lukemaan, tulkitsemaan, eikä hallitsemaan (Olsen 2020), hengittämään hetken.

Ompelen kaarevia, kiemurtelevia kangaspaloja toisiinsa kiinni. Valkoista, vihreydessään vaihtelevaa kangasta sylissäni, polvillani, reisilläni, sylissäni,, valkoinen lakana, jonka sylissä joku joskus nukkunut, nyt sipulien sylissä värjäytynyt pehmeästi.. Kangas lämpenee kehossani, olemme kääntyneet. Hiljalleen ompeleet sitovat kankaat toisiinsa kiinni ja kaksi toisissaan ottavat sisäänsä, syliinsä pumpulia vanhasta tynnystä,, kuinka monen sylissä sinä olet ollut, pideltävänä?

Vien kokoon kiristetyn, pehmeän levämäisen hahmotelman Kustavin ankarille kallioille. Lasken levät kallioiden syliin, suolaansa roiskivan meriveden kosketeltavaksi, pideltäväksi. Sateen ja kipristelevän auringon syleiltäväksi. Syliksi, pediksi siiroille ja käärmeille.

*kun pidät mua sylissä, en ajattele muuta,
en oikeestaan ajattele mitään. saan vaan
olla olemassa, haavoittuvaisena ja hiljaa
Aino Seppä (yksityisviesti 7.2.2024)*

6.2 hitaasti takaisin

Tuntuu siltä että paljon käydään keskustelua siitä, miten meidän sukupolvi (me *nuoret*, itse olen syntynyt vuonna 1999) haluaa olla tekemättä mitään. Me puhumme paljon levosta, meitä masentaa, mielenterveys on keskeinen puheenaihe arjessa. Olemme uupuneita, tarvitsemme helposti omaa tilaa ja aikaa palautua. Välillä väistämättä mietin olemmeko vain laiskoja?

Rehellisesti sanottuna en ajattele meidän olevan laiskoja, vaikka silloin tällöin ajatus puskee mieleeni. Tämä maailma vain on (monelle) paljon. Jatkuva ympärillämme välkkyvä, sähisevä informaatiotulva,, jokainen maailmassa tapahtuva asia välittömästi nähtävissämme,, kaikki kerätty ja alati kasvava tieto saatavissamme, nopeasti, pian,, pian, niin pian saatava heti kaikki, tarve saavuttaa ja vaatimus olla saavutettavissa, koska se on mahdollista,, kaikki pyynnöt ja kehotukset ympärillämme, ehdotukset näkemykset totuudet siitä mikä on hyväksi, mikä on kannattavaa, miksi tarvitsee ostaa, missä kannattaa olla,, kuvia kuvia, ympärillämme valtava määrä kuvia, tietoa, kuvitusta,, käsiteltävää tietoa, jo opittua tietoa, sisäistettyä tietoa, tunnetta, tapoja. Kaikki vanhempiemme tavat, heidän vahempiensa tavat, tunteet, tuntematta jääneet tunteet,, jokaisen läheisyydessä olevan ihmisen tieto, ymmärrys, kokemus, välitys valumassa päällemme,, jokainen koettu pelko, epävarmuus, tuntematta jäänyt tunne. Jokaisen kokemus, näkemys siitä miten me kasvamme, miten kuuluu kasvattaa, kaataa, tuhota, tavoitella, kommunikoida,, pikseleistä papereista äänitteistä valumassa päällemme ja päällemme jää verkko, valumajälkiä,, valintoja.

Jokainen tuntematta jäänyt tunne
ja kommunikaatiokatkot.

*sylissä oleminen on paluu kohtuun
siellä limakalvojen sylissä
olemme alkaneet*

Me kannamme jo kasvatettua, käymme läpi käyneet muistot. Idätämme tai annamme itää itsessämme.
Me olemme väsyneitä.

Haluamme vain hengittää. Minä ainakin.

Kuva 7. *USVA*,
2016, marel Helovirta

Lähteet

Aaltola, E. 2015. Tappava rakkaus: Itsepetos, empatia ja tarkkaavaisuus.
Teoksessa: Aaltola, E. ja Keto, S. (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Alander, M. & Lehtola, L. 2024. Lauluja rakkaudesta ja vedenpaisumuksesta.
Voima, 7/2024. 16-19.

Deleuze, G. & Guattari, F. 1992 "Rihmasto. Johdanto".
Teoksessa Deleuze: Autioma. Kirjoituksia vuosilta 1967–1986, Helsinki: Gaudeamus.

Ellen MacArthur Foundation. 2017. A new textiles economy: Redesigning fashion's future. Viitattu 23.10.2024.
https://emf.thirdlight.com/file/24/uiwtaHvud8YIG_uiSTauTIJH74/A%20New%20Textiles%20Economy%3A%20Redesigning%20fashion%E2%80%99s%20future.pdf

Emma Sarpaniemi – Honey Crunch.
K1 Kämp Galleria. Helsinki, 14.6.– 13.10.2024.

European Environment Agency. 2022. Textiles and the environment: the role of design in Europe's circular economy. Viitattu 23.10.2024.
<https://www.eea.europa.eu/publications/textiles-and-the-environment-the/textiles-and-the-environment-the>

Kaasinen, V. 2023. Tässä paikassa on monia – Filmikeitot ja posthumanistinen taide näkökulmien avartajana.
Opinnäytetyö (AMK). Kuvataide. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.11.2024.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023051711520>

Kaihovaara, R. 2019. Villi ihminen.
Jyväskylä: Atena.

Kuusela, H. 2020. Kollaboraatio – Yhteistekijyys nykykirjallisuudessa ja taiteessa.
Tampere: Vastapaino.

Olsen, U. A. 2020. Poetry of Tentacles and Threads.
Viitattu 27.11.2023 ja 19.11.2024.

<https://channel.louisiana.dk/video/ursula-andkj%C3%A6r-olsen-poetry-of-tentacles-and-threads>

Sakko, E. 2022. Materiaalin liike.

Opinnäytetyö (AMK). Kuvataide. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.11.2024.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022052612258>

Sandgren, N. 2022. Kanssaoloista.

Teoksessa: Weselius, H. (toim.) Jälki – kirjoituksia valokuvasta. Helsinki: SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS, 137–167.

Viitasalo, K. 2023. Punastuttaa – kiusallinen katsaus kieleen, kuviin ja kirjaimiin.

Opinnäytetyö (AMK). Kuvataide. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.12.2024.

Weselius, H. 2022 Esipuhe.

Teoksessa: Weselius, H. (toim.) Jälki – kirjoituksia valokuvasta. Helsinki: SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS, 9-18.